

DOI 10.54596/2309-6977-2022-2-50-55

УДК 378

МРНТИ 76.75.33

**СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН МЕДИЦИНА
ФАКУЛЬТЕТІ СТУДЕНТТЕРІН АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕ
ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ**

Джакупова Г.Б.

(e-mail: gulzat.djakupova@mail.ru)

Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті, Көкшетау, Қазақстан

Аңдатпа

Бұл мақала сын тұрғысынан ойлау технологиясын медицина факультеті студенттерін ағылшын тілін үйретуде тиімді пайдаланудың жолдарын көрсетеді. Мақалада сын тұрғысынан ойлау технологиясына шетелдік және отандық ғалымдардың берген анықтамалары талданады. Сонымен қатар медицина мамандығын тағдаған студенттердің сын тұрғысынан ойлауын дамытуға арналған жаттығулардың Блум таксономиясы негізінде құрылған бес кезеңдерін көрсетеді нәтижесі талданады.

Түйінді сөздер: шет тілдік қатынас, коммуникативті құзыреттілік, медицина факультеті студенттері, шет тілін оқыту әдістемесі, сын тұрғысынан ойлау, сыни ойлауды дамыту технологиясы.

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО
МЫШЛЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ
МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА**

Джакупова Г.Б.

(e-mail: gulzat.djakupova@mail.ru)

Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова, Кокшетау, Казахстан

Аннотация

В данной статье показано, как эффективно использовать технологию критического мышления при обучении английскому языку студентов-медиков. В статье анализируются определения технологии критического мышления зарубежными и отечественными учеными. Кроме того, проанализированы результаты пятиэтапных упражнений на развитие критического мышления студентов медицинских специальностей, основанных на таксономии Блума.

Ключевые слова: иноязычное общение, коммуникативная компетенция, студенты-медики, методика обучения иностранному языку, критическое мышление, технология критического мышления.

**EFFECTIVENESS OF USING CRITICAL THINKING TECHNOLOGY
IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE TO STUDENTS OF THE FACULTY
OF MEDICINE**

Dzhakupova G.B.

(e-mail: gulzat.djakupova@mail.ru)

Kokshetau State University named after Sh. Ualikhanov, Kokshetau, Kazakhstan

Annotation

This article shows how to effectively use the technology of critical thinking in teaching English to medical students. The article analyzes the definitions of the technology of critical thinking by foreign and domestic scientists. In addition, the results of five-stage exercises for the development of critical thinking of students of medical specialties based on Bloom's taxonomy were analyzed.

Key words: foreign language communication, communicative competence, medical students, foreign language teaching methods, critical thinking, critical thinking technology.

Кіріспе

Сын тұрғысынан ойлау қазіргі кезде педагогикадағы ең перспективалы бағыт болып табылады. Сын тұрғысынан ойлауды дамыту қажеттілігі туралы барлық жерде айтылады. Бүгінгі жастардың ақыл-ой әлеуетін дамыту туралы соңғы қаулылары аясында жалпы білім беретін мектептің әрбір түлегі әлемдік экономиканың өсуіне үлес қосатын және оған қатысуға көмектесетін білім мен дағдыға ие болуы керек.

Бұл тақырыптың өзектілігі айқын және қазіргі қоғамның әрбір жеке тұлғаға қоятын талаптарының әлемдік саяси және экономикалық жағдайға байланысты артуына байланысты.

«Сыни тұрғыдан ойлау» термині Пиаже, Брунер, Выготский және т.б. сияқты атақты психологтардың еңбектерінен бұрыннан белгілі.

Джуди Браус, Дэвид Вуд және Диана Халперн сияқты шетелдік ғалымдар, Ресейлік Заир-Бек С.И., Муштавинская И.В., Загашева И.О. сынды ғалымдары осы тақырыпты зерттеп қана қоймай, жалпы білім беру жағдайында мұғалімдердің сыни ойлауын дамытуға мүмкіндік беретін бірқатар әдістемелік еңбектер жазған.

Диана Халперн өз жұмысында сыни тұрғыдан ойлауды қажетті нәтиже алу ықтималдығын арттыратын осындай когнитивті дағдылар мен стратегияларды пайдалану ретінде анықтайды. Сыни ойлау, Гальперн бойынша, тепе-теңдік, логикалық және мақсаттылықпен ерекшеленеді. Осылайша, сыни тұрғыдан ойлауды бағытталған ойлау деп анықтауға болады.

Біз өз жұмысымызда сыни тұрғыдан ойлаудың не екенін және оның бізге қаншалықты қажет екенін емес, қарапайым студентке сыни тұрғыдан ойлауға қалай үйретуге болатынын, мұғалімнің қалай әрекет етуі керек екенін назар аударғымыз келеді.

Біздің мақсатымыз – студенттерді, соның ішінде медицина мамандығында оқитын студенттерге ағылшын тілі сабағы арқылы сыни тұрғыдан ойлауға үйрету жолдарын зерттеу.

Ағылшын тілі арқылы мамандықты игеретін медициналық жоғары оқу орындарының студенттері, қаланың әртүрлі ауруханаларында клиникалық тәжірибе кезінде медициналық қызметкерлермен және пациенттермен кәсіби қарым-қатынаста қиындықтар жиі кездеседі. Медбикелермен және дәрігерлермен қарым-қатынас студент меңгеруі қажет медициналық терминологияны қолдануға және кәсіби командаларды түсінуге негізделген.

Әр түрлі әлеуметтік топтардағы науқастармен қарым-қатынас, жасы мен мәдени деңгейі де ауызша сөйлеуді түсініп, тиімдірек болуы үшін диалогтық сөздерді қолдану, монолог құра білуді талап етеді. Сондықтан сабақта коммуникативтік құзіреттілікті, проблемалық жағдаяттарды шеше білуді, оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау дағдысын, ақпаратты талдап, өз көзқарасын дәлелдей білуді қалыптастыруға көп көңіл бөлінеді.

Студенттердің жалпы, коммуникативті және кәсіптік құзыреттілігін қалыптастыру оқытудың қарқынды әдістерін қолдану арқылы жүзеге асырылады, оның ішінде студенттердің интеллектуалдық қабілеттерін дамыту әдістері маңызды орын алады.

XX ғасырда пайда болған сыни тұрғыдан ойлау технологиясы педагогикада танымалдығы артып келеді. Осы оқыту әдістемесін қолдану дәл жаһандану дәуірінде адамға орасан зор ақпаратты талдау және жүйелеу, жаңа міндеттер қою, дәлелдер келтіру және дербес шешім қабылдау қажет болған кезде ерекше мәнге ие болады [1].

Жалпы білім беретін мектептердің педагогикалық кадрларының біліктілігін арттыруға арналған білім беру бағдарламасының «Мұғалімге арналған нұсқаулықта» «Тәжірибедегі рефлексия», «Мұғалімдердің сыни тұрғыдан ойлауы» бөлімінде: «Сыни тұрғыдан ойлау үдеріс ретінде беріледі. дәлелдерді, контекстті, концептуализацияны, әдістер мен критерийлерді ақылға қонымды есепке ала отырып, мақсатқа бағытталған, өзін-өзі реттейтін пайымдау. Бақылау және тыңдау, контекстті есепке алу және шешім қабылдау үшін сәйкес критерийлерді қолдану сияқты оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамытуға қатысты тізімделген дағдылармен қатар, мұғалімдер мыналарды да дамытуы керек:

- Студенттерге қажетті теориялық және әдістемелік базаны дамыту. Бағдарламаның білім беру тұжырымдамаларын және оқыту мен оқу үдерісін түсіну;
- Дәлелді тұжырымдар мен қорытындыларды қалыптастырудың тиісті әдістері мен технологиялары» [2]

Білім беру бағдарламаларына сын тұрғысынан ойлау дағдыларын арттырудың екі таза үлгісі бар [3]. Бір үлгі - инфузия, онда оқушының стратегиялары, дағдылары, бейімділіктері және көзқарастары пәнді оқыту контекстінде қалыптасады. Бұл үлгіні мектеп мұғалімдері де, орта арнаулы және жоғары оқу орындарының оқытушылары да жақсы біледі және кеңінен қолданады. Мысалы, химияда бұл оқытудың белсенді формасының кез келген түрі болуы мүмкін - айталық, заттар қоспасының құрамын белгілеу кезінде студенттерге қолжетімді, мүмкін, қауіпсіз және беделді дереккөздерде сипатталған кез келген зерттеу әдістерін қолдануға рұқсат етіледі. Егер тапсырма студенттердің шағын топтарына тапсырылса, ғылыми талқылау, шығармашылық және тіпті интерактивті оқыту элементтері бекітіледі. Мұндай модельдің артықшылығы оның қарапайымдылығы мен тиімділігі болып табылады, өйткені бұрын зерттелген материал пәнаралық байланыстарды тарту және танымдық дағдыларды белсендіру арқылы практикада бекітіледі. Тағы бір таза үлгі – сыни тұрғыдан ойлауды академиялық білімге бағыттамай, әртүрлі мысалдар арқылы жеке пән ретінде зерттеу [3]

Қазақстандық практик ғалымдар Г. Бекахметов пен А. Қоржұмбаева сыни тұрғыдан ойлау адамның тұлғалық дамуы үшін құнды екенін, ал жаңсақ пікірлер мен теріс пікірлерге алданып қалмау үшін оны меңгеру керектігін айтады. Олардың пікірінше, «сыни тұрғыдан ойлау негізсіз болжамдардан, идеологиялар мен теріс пікірлерден арылуға көмектеседі».[4]

М.В. Кларин сыни тұрғыдан ойлауды «рационалды, рефлексиялық ойлау» деп санайды, оның көмегімен ойшыл қандай ақпаратқа сену, нені қабылдамау және қандай әрекеттер жасау керектігін шешеді [5]

Т. Лифанова «Сыни тұрғыдан ойлау - бұл бақылау, тәжірибе, рефлексия, пайымдау немесе қарым-қатынас жасау арқылы алынған немесе құрылған ақпаратты белсенді түрде ойлауға, қолдануға, талдауға, жалпылауға немесе бағалауға бағытталған интеллектуалды ұйымдастырылған процесс» деп анықтайды [6].

Ал, М.И. Карагозинаның пікірінше «Сын тұрғысынан ойлау - бұл бақылау, тәжірибе, рефлексия немесе пайымдау нәтижесінде алынған ақпаратты түсінуге, бағалауға, талдауға және синтездеуге тәртіптік тәсіл, бұл кейінірек іс-әрекеттің негізі бола алады». [7].

Өзінің зерттеуінде Д.У. Құсайынов жоғары оқу орындарының оқытушыларының сыни ойлауын жетілдіру мәселелерімен айналысады. Ол бұл мәселені тиімді шешу жолдарының бірі - оқу материалының мазмұнын таңдау, оқу-танымдық іс-әрекетін ұйымдастырудың формалары мен әдістерін таңдау тұрғысынан университет

оқытушысының сыни ойлауын қалыптастыру болуы мүмкін екенін атап көрсетеді. Ол келесі анықтаманы ұстанады, «сыни тұрғыдан ойлау - бұл ақпаратты логика тұрғысынан талдай білу, негізделген пікірлер, шешімдер қабылдай білу және алынған нәтижелерді стандартты және стандартты емес жағдайларға, сұрақтар мен мәселелерге қолдана білу дегенді білдіреді» [8].

Адамның танымдық іс-әрекетінің үш кезеңін ескере отырып, біз американдық авторлардың технологиясын «медицина» мамандығына арналған шет тіліндегі практикалық сабақтар циклына бейімдейміз. Сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамыту үшін Блум таксономиясы негізінде дескрипторлар арқылы мәтіндік жаттығулар жасадым: түсіндіру, талдау, бағалау, логикалық қорытындылар мен сыни шығармашылық қабілеттер.

Step I. Interpretation. Интерпретация (латын тілінен аударғанда - медитация) - мәтіннің мағынасын түсіндіру, ашу. Ол үшін ақпаратты түсінуді көрсететін жауап қажет. Осы деңгейдегі сұрақтар студенттерден түсіндіру, түрлендіру және салыстыруды сұрауы мүмкін. Бұл кезеңде студенттер мәтінмен танысып алған соң. Мәтіндегі жаңасөздерді анықтап, оның мағынасымен танысады. Содан кейін пысықтау жаттығуларын орындап, түсінгендері бойынша сұрақтарға жауап береді.

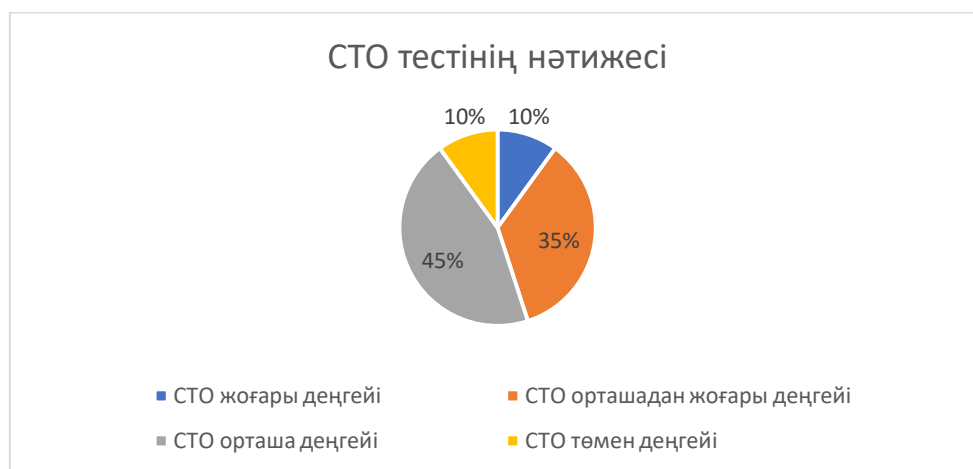
Step II. Analysis. Анализ жасау заңдылықтарды көре алатындығын және ақпаратты, тұжырымдамалар мен теорияларды компоненттер бөліктеріне жіктейтін жауабын қажет етеді. Осы деңгейдегі сұрақтар студенттерге тексеруді, жіктеуді, санаттарға бөлуді, саралауды және талдауды тексереді. Бұл кезеңде адам миының құрылымын жіктеп оларға анықтама беруді үйренеді. Түсінген ақпаратты талдап, анықтама бере алады.

Step III. Synthesis. Синтез үшін жаңа немесе ерекше жұмыс жасау үшін бірнеше саладағы білімді байланыстыра алатындығын көрсететін жауап қажет. Осы деңгейдегі сұрақтар студенттерден біріктіруді, құруды, құруды, рөлдік ойнауды және болжауды сұрауы мүмкін.

Step IV. Evaluation. Бағалау осы қадамда студенттер қарым-қатынасты көрсетеді, зерттелген материалға, зерттелетін салаға қатысты жаңа мәліметтерге қатысты маңызды пайымдаулар жасайды.

Step V. Critical thinking. Сыни-шығармашылық қабілеттер жаңа идеяларға ашық болуға, жағдайды жан-жақты қарастыруға, бағалауға, жаңа білімді іздеуге, балама іздеуге, көзқарасты таңдау мен қорғауға, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын өмірде қолдана білуге көмектеседі.

Құрастырылған әдістемелік әзірлемені Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университетінің медицина факультеті 1 курс студенттерімен ағылшын тілі сабағында тәжірибиеден өткіздім. Студенттердің ағылшын тілін білу деңгейі B1. Барлығы 24 студент, орыс және қазақ тобы.

1 сурет

Қорытынды

Бірінші кезеңде тілді меңгеру деңгейі ортадан жоғары болса, университет тілінің студенттерімен тәжірибелік жұмыстар жүргізілді. Жұмыстың ең басында сыни тұрғыдан ойлаудың даму деңгейін анықтау мақсатында тестілеу жүргізілді. Бұл сынақта оқушылар орташа нәтиже көрсетті. Содан кейін негізгі жұмыс әдістемелік кешенмен жүргізілді. Бұл жақсы деңгейде орындалды. Ал соңғы кезеңде студенттер қайтадан Уотсон-Глейзер сынағынан өтіп, жақсы нәтиже көрсетті.

Эксперимент ең алдымен сыни тұрғыдан ойлау технологиясының мүмкіндіктерін анықтаудан тұрды. Бұл эксперименттің нәтижесі теорияны дәлелдейді; 26,6% жақсару – бұл атқарылған жұмыстың тамаша көрсеткіші.

Зерттеу нәтижелерін қорытындылай келе, сыни тұрғыдан ойлауға елімізде, тіпті, республика Үкіметі деңгейінде де ерекше көңіл бөлінуде. Алайда, мұғалімдер мен тәрбиешілерді тестілеу бұл салада біліксіздігін көрсетті. Студенттермен эксперименттік жұмыстарға келетін болсақ, ұсынылған гипотеза расталды; мәтін сыни ойлауды дамытуға негіз бола алады; Бұл ретте эксперименттің қысқа мерзімде жүргізілгенін атап өту керек, бұл бұл зерттеудің ұзақ уақыт экспериментінде және басқа да мәтіндермен немесе басқа функционалдық түрлерге жататын мәтіндермен перспективалы екенін көрсетеді.

Әдебиет:

1. Дигтяр О.Ю. Использование технологии критического мышления в обучении иностранному языку студентов экономических специальностей // Мир науки, культуры, образования. 2019. № 2 (75). С. 25–28.
2. Центр педагогического мастерства АОО «НИИШ» (2016) Руководство для учителя. Образовательная программа профессионального развития педагогических кадров в общеобразовательных школах «Рефлексия в практике».
3. Swartz R.J. and Perkins D.N. (2016) Teaching thinking: Issues and approaches.
4. Бекахметов Г., Коржумбаева А. Основы критического мышления / Г. Бекахметов, А. Коржумбаева. – Астана: Фолиант. – 2014. – С. 14-15.
5. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии (Анализ зарубежного опыта) / М.В. Кларин. – Рига: НПП «Эксперимент», 1995.
6. Лифанова Т.Ю. Критическое мышление. - Алматы: Қазақ университеті, 2015. - 178 с.

7. Карагозина М.И. По страничкам «исследование в действии»// Білімдегі жаңалықтар. №2 (46) - 2014. С. 68-76.
8. Кусаинов Д.У. Некоторые вопросы совершенствования критического мышления преподавателя современной высшей школы // С. 236-241.

References:

1. Digtyar O.Yu. Ispol'zovanie tekhnologii kriticheskogo myshleniya v obuchenii inostrannomu yazyku studentov ekonomicheskikh special'nostej // Mir nauki, kul'tury, obrazovaniya. 2019.№ 2 (75). S. 25–28.
2. Centr pedagogicheskogo masterstva AOO «NISH» (2016) Rukovodstvo dlya uchitelya. Obrazovatel'naya programma professional'nogo razvitiya pedagogicheskikh kadrov v obshcheobrazovatel'nyh shkolah «Refleksiya v praktike».
3. Swartz R.J. and Perkins D.N. (2016) Teaching thinking: Issues and approaches.
4. Bekahmetov G., Korzhumbaeva A. Osnovy kriticheskogo myshleniya / G. Bekahmetov, A. Korzhumbaeva. – Astana: Foliant. – 2014. – S. 14-15.
5. Klarin M.V. Innovacii v mirovoj pedagogike: obuchenie na osnove issledovaniya, igry i diskussii (Analiz zarubezhnogo opyta) / M.V. Klarin. – Riga: NPC «Eksperiment», 1995.
6. Lifanova T.Yu. Kriticheskoe myshlenie. - Almaty: Qazaq universiteti, 2015. - 178 s.
7. Karagozina M.I. Po stranichkam «issledovanie v dejstvii»// Bilimdegi zhanalyktar. №2 (46) - 2014. S. 68-76.
8. Kusainov D.U. Nekotorye voprosy sovreshenstvovaniya kriticheskogo myshleniya prepodavatelya sovremennoj vysshej shkoly // S. 236-241.